

Tóth Kálmán

Kik a boldogok?

Lengyeleknek az orosz konstitúciót ad:
S énekelni nem szabad semmi lengyel nótát.

Igéreti nekik, hogy: lesz majd országgyűlés,
S valóban, a lengyel a kaszányákban gyűl is.

A hesszeni herczeg is ígéretet reformot,
S meg is tartja szépen azt, valamit csak mondott.
Reformálja policájt, hol három volt, négy lesz,
S pincéből a raboknak a l s ó h á z a t képez.

Porosznak is gyönyörű szabadság van adva,
A mi csak a szivén van, mind azt kimondhatja,
A kormánynak kevese vagyon ehhez képest,
A parlament beszélhet, ő pediglen végez.

Montenegró is k a p most sokat a töröktől,
Adnak a görögnek is, szinte bele görbül,
Senki sem ad semmit az Angolnak, Hollandnak:
De boldogok is azok, kik - semmit se kapnak!

*

Lengyel románcz.

Mind elmentek, - ki kaszával,
Ki meg mással, a mit kapott;
Csak egy ifju maradt hátra,
A ki nagyon szerelmes volt.

A ki nagyon szerelmes volt,
Kinek szive nagyon égett....
Ah de nagyon szeretlek én,
Meg is halok én te érted!

Hess, te gyáva, felelt a hölgy,
S föllángoltak arczvonalmi,
Hess, te gyáva, nem érettem:
Hazáért kell most meghalni.

*

De bolond vagy lengyel....

,De bolond vagy lengyel barátom,
Kaszát veszesz kezébe;
Mit akarsz ezzel puska, ágyu,
És a várakkal szembe?'

"Én is látom, hogy ez bolond harcz,
Nem is tudok remélni -
De inkább halni, mint oroszlán,
Semhogy mint kutya élni."

*

Oh hatalmas Anglia!

Oh hatalmas Anglia!
Van flottád és sereged,
S százszor mondád, hogy a szegény
Lengyel népet szereted. -
Vártam, hogy majd mit adsz nekik,
Vajjon mi lesz az, mi a'?
S s z i m p a t h i á t adsz te nekik....
Oh hatalmas Anglia!

Oh hatalmas Anglia!
Nekem nincsen seregem,
Csak egy falapátom, melylyel
A legyet se verhetem....
Lengyel iránt dolgom mégis
Vitem, mint te, annyira:
Annyit én is adok, mint te!
Oh hatalmas Anglia!

*

Ha a róka....

Ha a róka a kis csibét,
Kerítésnél fojtogatja,
Doronggal jön védelmére,
Szomszédok kicsinje, nagyja.

Zsiválynak is, a kiről már
Elvégezték azt: hogy vége,
Oda adnak egy prókátort,
Hogy pro forma mégis védje.

Van védője, van lovagja
Hütlen nőnek s a kéjhölgynek,
Akadnak rá gavallérek,
A kik értők lándzsát törnek.

Róka, kéjhölgy, zsivány, minden
Talál védőt a világban,
A hős lengyel vérzik csak el
Védtelenül, egymagában.

Tóth Kálmán
Bolond Miska költeményei

<http://mek.niif.hu/09300/09389/#>

TÓTH KÁLMÁN
(1831-1881)

Petőfinek már életében is akadtak utánczó; ahol nagy költő jelenik meg, ott megszólal az epigonok kórusa is. Ez a kórus azonban mindent elárasztott Petőfi halálától kezdve. A szabadságharc bukása után a nehéz körülmények közt újra megszólaló költészet java része Petőfi-utánczás, vagy ahogy akkor mondták: petőfieskedés. A nagy példa külsőségeit utánozták, modorából modorosságot csináltak, politikai ellenállásukat kuruckodó fenegyerekeskedésben mutatták ki. Ez a petőfieskedés ugyan megadta Petőfinek a neki kijáró középponti helyet irodalmunkban, de példaképüket nemcsak mércének tették meg, hanem dogmának is, és később Petőfi nevében utasították el azt, aki - mint Petőfi - újat akart és továbblépett. A Petőfi-epigonizmus kezdetben csak másodlagos, utánczó, vulgarizáló irodalom, mégis volt haladó tartalma: köztudatban tartotta Petőfi nagyságát és példaszerűségét, kifejezte

az elnyomatás elleni érzelmeket, amennyire ezt a cenzúra és a bíróság lehetővé tette, szakadatlanul emlékeztetett 1848-ra. De a következő nemzedékeknél ez a petőfieskedés már kifejezetten haladásellenessé vált, Petőfi eszméivel homlokegyenest ellentétessé lett, meghamisította Petőfi emlékét.

Az első petőfieskedő nemzedék még Petőfi kortársa, az áramlat néhány költője néhány évig országos népszerűségig emelkedett, bennük látták a Petőfi-hagyomány folytatását. Lisznai Kálmánt és Szelestey Lászlót egy pillanatra jelentékeny költőnek tartották, habár indokolatlan dicsőségük indokoltan rövid ideig tartott.

Ezek közül, a petőfieskedések áradatában, mint viszonylag eredeti hangú és társainál tehetségesebb és eredetibb költő emelkedik ki Tóth Kálmán. Őt mondhatjuk a Petőfi-epigonok legjelentékenyebb alakjának, és ez indokolja, hogy őt se hagyjuk ki a fontos Petőfi-kortársak képcsarnokából.

Baján született 1831-ben. Szülei papnak szánták, de ő már tizenöt éves korában megszökött a papneveldeből. Ekkor jogász akart lenni. De már mint ifjú jogász feltűnik első verseivel. A történelem 1847-nél tart, Petőfi már a haladás fő szószólója az irodalomban, és Tóth Kálmánt elragadja az a Petőfi-imádat, amely haláláig elkíséri. Az eszmény formai utánzásától nem tud és nem akar soha elszakadni. 1848-ban azonnal katonának jelentkezik, és a szabadságharcot mint honvéd hadnagy szolgálja végig. Mindhalálig hivatásának tudja, hogy a nemzetben fenntartsa a forradalom és a szabadságharc emlékét.

A bukás után újságíró lesz. Igen tehetséges újságírónak bizonyul, Előbb a Hölgyfutár című népszerű lapnál dolgozik, hamarosan ő lesz a Hölgyfutár felelős szerkesztője. Bátor szerkesztő: minduntalan sajtópere van, újra meg újra néhány hónapot tölt börtönben. Később megindítja a Bolond Miska című vicclapot. Kitűnő szatirikus humora van. Volt egy állandó figurája, Kipfelhauser Adolf

, a Stájerországból idekerült köztisztviselő, aki rossz magyarságú versekben mondja el ostobán kispolgári véleményeit a napi politikai helyzetről. A Kipfelhauser-verseket később külön kötetben is megjelenteti. Párhuzamosan jelennek meg hazafias költeményei. A közönség lelkesen olvassa, a hatóságok újra meg újra bebörtönzik. A Kisfaludy Társaság tagjává választja, majd a Tudományos Akadémia is meghívja levelező tagjának, de az osztrák hatóságok beavatkoznak, és nem engedélyezik akadémiai tagságát; csak évekkel később, az enyhülés idején foglalhatja el helyét. Ekkor már a nagy tekintélyű

Fővárosi Lapok

című irodalmi folyóirat egyik szerkesztője. Amikor a kiegyezés már közeledik, és kezd helyreállni az alkotmányos rend, Tóth Kálmánt szülővárosa képviselőnek választja. Halálos betegségéig tevékeny tagja volt a parlamentnek. Deák politikájával sohase tudott összebarátkozni. Tisztelte Deákot, de túl eleven maradt benne a szabadságharc emléke, és a Habsburg császárt egy pillanatra sem kívánta a maga királyának. Már a kiegyezés előtt is vitázott Deákkal. A kiegyezés pillanatában ugyan őt is elragadta az általános lelkesedés, hiszen sokan hitték, hogy itt az idő negyvennyolc céljainak megvalósítására. De hamarosan átlátja, hogy mennyire más volt a forradalom, és mennyire mást hozott a kiegyezés.

És amikor az ellenzékiek tömegesen válnak kormánypártivá, akkor Tóth Kálmán kormánypártiból ellenzékié válik, és az is marad mindvégig.

Magatartása nem igazi forradalmi, mindig is több volt benne a fenegyerekeskedés, mint a végig gondolt politikai program; a haladásnak és hazaszeretetnek mindig jobban érezte a pátoszát, mint eszmei tartalmát; Petőfiben is inkább a külsőségeket vette tudomásul, mint a lényegét. Igazi petőfieskedő volt, csak tehetségesebb a többieknél, és ezért néhány népdalformájú verse túlélte őt. A

Befűtta az utat a hó

vagy a

Temetőben láttalak meg legelébb

bekerült a köztudatba, nótaszöveggé vált, azok is ismerik, akik nem is tudják, hogy Tóth Kálmán írta. És a negyvennyolcra emlékeztető költemények között van egy, amelynek mindiglen helye marad az antológiákban. Az az

Előre

című, amely a szabadságharc honvédeinek állított méltó emléket.

1856-ban, huszonöt éves korában nősült. Felesége, Majthényi Flóra finom hangú költőnő volt, a hazai gyermekirodalomnak is egyik úttörője. Romantikus szerelemmel kezdődött, és rossz házasság lett belőle. Tóth Kálmán rossz férj volt, életében egyre újabb asszonyok tűntek fel. Tizenkét év után, 1868-ban elváltak. Házasságukból született Tóth Béla, a későbbi neves publicista és anekdotagyűjtő. Az asszony, akit nagyon megviselt a házasság és a válás, szinte menekült maga elől: éveken át utazgatott Európa országaiban, kitűnő nyelvérzéssel tanulta meg a nyugati nyelveket, huzamosan élt Spanyolországban, ahol egykötetnyi spanyolul írt verse is megjelent. Tóth Kálmán pedig közben idehaza élte a népszerű költő, a kuruckodó ellenzéki politikus, az ünnepezt humorista és a nők közt sikeres férfi életét

. Mint irodalompolitikus felvette a harcot Gyulaiék akadémikus-konzervatív törekvéseivel szemben, s noha ő maga sohase lépte túl a petőfieskedés korlátait, megértéssel fordult azok felé is, akik mást akartak. Volt benne valami csillogó nagyvonalúság: különös keveréke a provincializmusnak és a nagyvilágiasságnak.

1879-ben azután lecsapott a végzet. Agyvérzést kapott, magatehetetlen béna lett. Vége volt költészetnek, politikának, az asszonyok eltűntek körüle. És akkor az egyetlen asszony, a kitűnő Majthényi Flóra

hírt vett a messzi Nyugaton a mindig szeretett férfi sorsáról - és azonnal hazautazott, hogy ott legyen mellette. Két évig tartott a haldoklás. Flóra tette könnyebbé. Ápolta, és amennyire lehetett, vigasztalta a hajdan daliás férfit, akinek még kétévnyi szakadatlan szenvedés adatott. 1881-ben, ötvenéves korában halt meg.

Nem volt nagy költő, de nem is volt rossz költő. Nem volt jelentékeny politikus, de tisztességes politikus volt. Mindig jobban érezte a közélet és a magánélet pátoszát, mintsem értette a tartalmát. Még bálványképeben, Petőfiben is csak a külsőségeket látta meg, de jelentősége volt 1848 és Petőfi emlékének méltó fenntartásában. Fontos szerepe van a magyar újságírás történetében; mint humorista, a politikai satíra jelentékeny művelője.

Ahogy a napi aktualitást humoros versekbe szedte, úttörője lett a századvég humoros-szatirikus verses krónikáinak, Heltai Jenő és Kozma Andor verses napi politizálásainak. Petőfieskedő volt, de a petőfieskedésnek ő az irodalomtörténeti főalakja.

HG - <http://mek.niif.hu/01100/01149/html/tothkalm.htm>